

логических средств для анализа экономической эффективности хозяйственного права (законодательства) с помощью привнесения внешних критериев аргументации.

Ключевые слова: общественный хозяйственный порядок, общественная экономическая эффективность, хозяйственное право.

Volovik Oksana Anatolyevna. Social cost-effectiveness for the economic order: problems of Methodology of Economic Law. – Article.

Considered pivotal design theory of economic law - social economic order, which is developed in the framework of the scientific paradigm of dogmatic law. This complicates the development of methodological tools for analyzing the cost-effectiveness of economic law (legislation) with the introduction of external criteria argument.

Keywords: social economic order, social economic efficiency, economic law.

УДК 343.12

З.С. Галаван,
кандидат юридичних наук,
заступник начальника, начальник слідчого управління
ГУМВС України в Харківській області

**АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ
ПОДАТКОВОЇ МІЛІЦІЇ, ЯК ПРАВООХОРОННОГО ОРГАНУ**

В статті охарактеризовано правове регулювання діяльності податкової міліції, як правоохоронного органу, визначено її права та обов'язки, окреслено проблеми у відповідному правовому регулюванні та запропоновано шляхи його вдосконалення.

Ключові слова: адміністративно-правове регулювання, податкова міліція, правоохоронні органи.

Реалізація правоохоронної функції держави здійснюється через систему відповідних державних органів. Свое місце у цій системі займають і Державні податкові органи, для яких реалізація правоохоронної функції є, хоча і не визначальним як, скажімо, для органів внутрішніх справ, проте одним із основних напрямків їх діяльності.

Проблематика діяльності правоохоронних та судових органів привертала увагу таких науковців як: В.П. Божєв, Б.М. Тертишник, Ю.М. Грошевий, В.С. Зеленецький, В.Г. Гончаренко, Є.Г. Коваленко, М.С. Алексєєв, І. І. Карпець, Ю.І. Азаров, В.Г. Фатхутдінов, Е.Г. Лукьянова, С.О. Заїка, М.С. Строгович, Л.М. Лобойко, В.Т. Маляренко, М.О. Чельцов, О. Г. Шило, В.Т. Маляренко, В.Г. Даєв, П.А. Лупинська, Л.Д. Кокорєв та ін.. Проте, незважаючи на достатньо пильну увагу правників до да-

ного питання, у ній все ще залишаються недостатньо висвітлені та суперечливі моменти щодо діяльності податкової міліції, як правоохоронного органу.

Податкову службу України було організовано 1 липня 1990 року Постановою Ради Міністрів України від 12 квітня 1990 року №74 «Про створення державної податкової служби в Українській РСР» у складі Міністерства фінансів. Правовий статус та організаційно правові основи діяльності податкової і податкової служби в Україні були визначені у нормах Законів України «Про державну податкову службу в Україні» [1] від 4.12.1990 року №509-ХІІ та «Про внесення змін і доповнень до Закону України «Про державну податкову службу в Україні» від 24.12.1993 року №3813-ХІІ. Відповідно до цих законів основне місце в системі податкових органів відводилось державним податковим інспекціям, які були утворені на базі відділів державних доходів фінансових органів, підпорядкованих Міністерству фінансів.

Однак економічний розвиток України, який супроводжувався розвитком підприємництва, значним збільшенням кількості суб'єктів господарювання; залученням в економіку країни іноземних інвестицій та створенням підприємств іноземних держав; збільшенням концентрації оподатковуваних оборотів у фізичних осіб та ряд інших факторів вимагали від України здійснення ряду перетворень та впровадження нових принципових підходів у сфері організації діяльності державних податкових органів. У зв'язку із чим 22.08.1996 року Президент України з метою посилення контролю за справлянням податків, зборів та інших обов'язкових платежів, зміцнення виконавської дисципліни працівників податкових органів видає Указ «Про утворення Державної податкової адміністрації України та місцевих державних податкових адміністрацій» [4]. Відповідно до цього Указу на базі Головної державної податкової інспекції України, державних податкових інспекцій по Автономній Республіці Крим, областях, районах, містах і районах у містах, що ліквідуються, утворено Державну податкову адміністрацію України та відповідно державні податкові адміністрації в Автономній Республіці Крим, областях, районах, містах і районах у містах.

Перелік завдань ДПС міститься у Положенні про Державну податкову службу України [3], у якому записано, що її основними завданнями є: 1) внесення пропозицій щодо формування державної податкової політики і державної політики у сфері контролю за виробництвом та обігом спирту, алкогольних напоїв і тютюнових виробів; 2) реалізація державної податкової політики та політики у сфері контролю за виробництвом та обігом спирту, алкогольних напоїв і тютюнових виробів; 3) здійснення контролю за додержанням податкового законодавства та іншого законодавства у випадках, коли здійснення такого контролю покладено на органи державної податкової служби, правильністю обчислення, повнотою і своєчасністю сплати до бюджетів, державних цільових фондів податків, зборів та інших платежів, установлених законодавством 4) запобігання злочинам та іншим

правопорушенням, віднесеним законом до компетенції податкової міліції, їх виявлення, розкриття, припинення та розслідування.

З усіх перелічених завдань Державної податкової служби, враховуючи предмет нашого дослідження, особливий інтерес становлять ті, що пов'язані із протидією злочинам та деяким іншим порушенням податкового законодавства. Адже саме з метою практичного виконання цих завдань була створена податкова міліція.

Утворилася податкова міліція (яка до 1998 року мала назву податкової поліції) на підставі Указу «Про утворення Державної податкової адміністрації України та місцевих державних податкових адміністрацій» [4] а також Указу Президента України про «Питання державних податкових адміністрацій» [2]. Перший документ містив норму про підпорядкування Державній податковій адміністрації України підрозділів Міністерства внутрішніх справ України по боротьбі з кримінальним приховуванням прибутків від оподаткування. А другий – зобов'язував Кабінет Міністрів України затвердити структуру Державної податкової адміністрації України з утворенням в її складі Головного управління податкової поліції.

05.02.1998 року Парламент прийняв закони Про внесення змін до Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про державну податкову службу в Україні» та «Про внесення змін і доповнень до Кримінально-процесуального кодексу України та деяких інших законодавчих актів України у зв'язку з утворенням податкової міліції», які остаточно і закріпили утворення та функціонування у складі Державної податкової служби специфічного правоохоронного органу – податкової міліції.

Так як податкова міліція є органом державної влади її діяльність потребує детальної правової регламентації, а оскільки вона відноситься до виконавчої гілки влади, то визначальне місце тут належить адміністративній галузі права. Основи адміністративно-правового статусу податкової міліції визначає Податковий Кодекс України. Чіткого визначення податкової міліції законодавець у цих чи інших нормативно-правових документах не сформулював, зводячи його до вказівки на те, що податкова міліція складається із спеціальних підрозділів по боротьбі з податковими правопорушеннями, що діють у складі відповідних органів державної податкової служби, і здійснює контроль за додержанням податкового законодавства, виконує оперативно-розшукову, кримінально-процесуальну та охоронну функції [3].

З нашої точки зору з метою конкретизації уявлення про природу податкової міліції слід законодавчо закріпити її визначення, наприклад як правоохоронного органу, який у межах своєї компетенції та відповідно до покладених на нього завдань здійснює контроль за законністю у податковій сфері, протидіє податковим правопорушенням, в тому числі злочинам, проводить оперативно-розшукову та слідчу діяльність, реалізує охоронну функцію по відношенню до працівників органів державної податкової служби.

Законодавець не приділив анітрохи уваги не тільки визначенню поняття «податкової міліції», але також і встановленню мети створення та функціонування податкової міліції як, власне кажучи, й усієї Державної податкової служби в Україні. Оскільки мета діяльності будь-якого суб'єкта завжди є визначальною по відношенню до його діяльності (її напрямків, форм, методів та способів здійснення тощо), то на нашу думку було б доречно визначити мету функціонування, якщо не податкової міліції окремо, то хоча б усієї Державної податкової служби.

Оминувши визначення поняття податкової міліції законодавець натомість у Податковому Кодексі України закріплює наступний перелік її завдань:

запобігання кримінальним та іншим правопорушенням у сфері оподаткування та бюджетній сфері, їх розкриття, розслідування та провадження у справах про адміністративні правопорушення;

розшук осіб, які переховуються від слідства та суду за кримінальні та інші правопорушення у сфері оподаткування та бюджетній сфері;

запобігання і протидія корупції в органах державної податкової служби та виявлення її фактів;

забезпечення безпеки діяльності працівників органів державної податкової служби, захисту їх від протиправних посягань, пов'язаних з виконанням службових обов'язків..

З викладеного чітко видно, що перелік завдань податкової міліції, порівняно із переліком загальних завдань Державної податкової служби в Україні, має, так би мовити, більш конкретизований та вузький характер, що обумовлено специфікою її функціонального призначення. Не зосереджує уваги законодавець і на правовому оформленні функцій податкової міліції. Така позиція, з нашої точки зору, є не зовсім вірною, адже функції – це основні напрямки діяльності державного органу, які обумовлені його призначенням (роллю) у державному механізмі. А податкова міліція хоча організаційно і входить до складу податкової служби, проте має власне специфічне призначення, а отже і власні напрямки діяльності.

Отже враховуючи все вищевикладене вважаємо, що серед основних функцій податкової міліції слід вказати:

оперативно-розшукову;

кримінально-процесуальну;

адміністративну;

охоронну;

правовідновлюючу;

виховну;

профілактичну;

інформаційну;

науково-методичну.

Коли йдеться про адміністративно-правове регулювання діяльності того чи іншого органу державної влади та (або) органів місцевого самоврядування, а також посадових осіб, то особлива увага приділяється їх повно-

важенням, які, доречі, утворюють основу їх адміністративно-правового статусу. Оскільки саме повноваження вказують на те, що орган чи посадова особа зобов'язані за законом зробити те чого від них, відповідно, можна вимагати, а також на те, які законні можливості вони мають у своєму розпорядженні під час реалізації своїх завдань та функцій.

На податкову міліцію поширюються положення статей закону «Про міліцію», які закріплюють її можливості щодо застосування у разі необхідності заходів фізичного впливу, спеціальних засобів і вогнепальної зброї. При виконанні службових обов'язків працівники міліції незалежні від впливу будь-яких політичних, громадських об'єднань. А стаття 5 зазначеного закону закріплює обов'язок міліції, в тому числі податкової, здійснювати свою діяльність у суворому дотриманні прав громадян, а вразі їх порушення обов'язок здійснення відповідного відшкодування.

Окрім усіх вищезазначених нормативно-правових актів, адміністративно-правові норми, що здійснюють регулятивний вплив на діяльність податкової міліції містяться й у інших правових документах (законах, міжнародних угодах та підзаконних нормативно-правових актах). Так, наприклад, серед таких можна вказати: закон «Про оперативно-розшукову діяльність» від 18.02.1992 № 2135-ХІІ, закон «Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю» від 30.06.1993 № 3341-ХІІ, Угоду між Урядом України і Урядом Російської Федерації про співробітництво і взаємну допомогу з питань додержання податкового законодавства від 28.05.1997, Угода між державами-учасниками Співдружності Незалежних Держав про співробітництво і взаємну допомогу з питань дотримання податкового законодавства та боротьби з порушеннями в цій сфері від 28.02.2002; спільний Наказ Адміністрації Державної прикордонної служби України та Державної податкової адміністрації України Про затвердження Інструкції про порядок взаємодії Державної прикордонної служби України і податкової міліції Державної податкової адміністрації України від 13.02.2004 № 149/74, Постанова Кабінету Міністрів України про «Деякі питання відрядження осіб начальницького складу органів внутрішніх справ, державної пожежної охорони, Державної кримінально-виконавчої служби та податкової міліції до органів виконавчої влади, інших цивільних установ» від 26.11.2003 р. № 1831 та ін..

Підсумовуючи викладений матеріал можемо зробити висновок, що податкова міліція є відносно новим органом державної влади, створення якого було обумовлено об'єктивною необхідністю, а саме: державна податкова служба, яку на початку свого існування у Незалежній Україні було створено лише як систему контролю за додержанням податкового законодавства, була не в змозі якісно та ефективно протидіяти численним протиправними, в тому числі злочинними, діянням у сфері податкових відносин. Сьогодні ж податкова міліція цілком виправдовує своє існування виконуючи ряд важливих завдань та функцій.

Законодавець досить ретельно підійшов до врегулювання діяльності податкової міліції, яка регламентується нормами багатьох нормативно-

правових актів різної юридичної сили. Однак все ж таки, законодавче підґрунтя функціонування податкової міліції все ще далеке від ідеального і потребує значних перетворень, доопрацювань та вдосконалень, з метою усунення законодавчих прогалин, неточностей, суперечностей та інших недоліків. Зокрема, з нашої точки зору, було б доречним розробити окреме положення (чи інструкцію), яке регулюватиме діяльність податкової міліції, в тому числі надаватиме чітке визначення поняття «податкова міліція», визначатиме мету її створення та діяльності, завдання, функції, принципи роботи, повноваження тощо. Необхідність прийняття такого Положення (інструкції) обумовлена тим, що хоча податкова міліція і входить до складу Державної податкової служби України, проте має ряд власних специфічних завдань та функцій, які вирізняють її з поміж інших податкових органів.

Література:

1. Про державну податкову службу в Україні : Закон України від 04.12.1990 № 509-ХІІ // Відомості Верховної Ради УРСР, 1991, № 6, ст. 37
2. Питання державних податкових адміністрацій : Указ Президента України від 30.10.1996 № 1013/96 // [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/1013/96>
3. Про Положення про Державну податкову службу України : Указ Президента України від 12.05.2011 № 584/2011 // [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/584/2011>
4. Про утворення Державної податкової адміністрації України та місцевих державних податкових адміністрацій : Указ Президента України від 22.08.1996 № 760/96 // [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/760/96/print1330799072996533>

Галаван З.С. Административно-правовое регулирование деятельности налоговой милиции как правоохранительного органа. – Статья.

В статье охарактеризовано правовое регулирование деятельности налоговой милиции, как правоохранительного органа, определены ее права и обязанности, очерчены проблемы в соответствующем правовом регулировании и предложены пути его совершенствования.

Ключевые слова: административно-правовое регулирование, налоговая милиция, правоохранительные органы.

Galavan Z.S. Administrative legal adjusting of activity of tax militia as law enforcement authority. – Article.

The legal adjusting of activity of tax militia is described in the article, as law enforcement authority, the her right and duties are certain, problems are outlined in the corresponding legal adjusting and the ways of his perfection are offered.

Key words: administrative legal adjusting, tax militia, law enforcement authorities.